

Međunarodna konferencija

Razvoj demokracije

Hotel International, Zagreb, Hrvatska 27.-29.4.2015

Utjecaj korupcije na razvoj demokracije u Hrvatskoj

Davorka Budimir¹

SAŽETAK

Korupcija podrazumijeva nezakonite aktivnosti koje se namjerno prikrivaju, a dolaze pod povećalo kroz skandale, istrage i suđenja. Ne postoji način na koji bi se čvrstim empirijskim podacima procijenila apsolutna razina korupcije u nekoj državi. Empirijski podaci mogu samo ukazati na učinkovitost pravosudnih tijela, tijela javne vlasti ili pak medija u otkrivanju korupcije. Korupcija razara samu bit društva, posebno u krhkim demokracijama kakva je Hrvatska.

Uvod

Korupcija **izravno** onemogućava funkcioniranje državnih institucija, jer **rastače** njihovu strukturu. **Razaranjem moralne skale vrijednosti**, direktno su ugrožena ljudska prava građana u najširem značenju te riječi. Krši se pravo na **društvenu jednakost** i sprječava se **gospodarski razvoj i slobodno poduzetništvo**. Zbog toga korupcija predstavlja **najveću** ugrozu za **gospodarski, društveni i politički razvoj i prosperitet** svake države, a pogotovo onih koje prolaze konsolidacijsko razdoblje u koje se ubraja i Hrvatska.

Borba protiv korupcije počiva na **prevenciji** na svim razinama društva. Potrebno je poticati i ukazivati na **pozitivne vrijednosti**, na povjerenje, a **pogotovo na poštenje**. To je osnovni **preduvjet** da koruptivno ponašanje izazove **opću** osudu **cijelog** društva, a ne samo hrabrih pojedinaca.

Rizici od korupcije povezani su s izvorom novca i potrebama. Četiri su načina trošenja novca: Prvi, kada svoj novac trošimo za svoje potrebe. Drugi; kada svoj novac trošimo za tuđe potrebe. Treći kada tuđi novac trošimo za svoje potrebe i četvrti koji je najopasniji kada tuđi novac trošimo za tuđe potrebe. Četvrti oblik je najopasniji jer tada postoji opravdana potreba da pojačanom kontrolom i odgovornosti u javnom sektoru.

¹Magistrica znanosti u polju politologije, grana komparativna politika. Predsjednica Transparency International Hrvatska i predsjednica Hrvatskog politološkog društva.

Korupcija je stanje društva u kojem se čovjek navikne živjeti. Korumpirana sredina postaje **integrirana u kulturu ponašanja i svakodnevnog djelovanja**. Hrvatsko društvo postepeno je tijekom proteklih dvadeset pet godina klizilo prema korumpiranoj sredini. Postoje razni oblici korupcije kao što su : prvo, mito (davanje i primanje) novca, informacija ili darova; pronevjere; sukob interesa;pristranost; iznuđivanje itd.

TI ima dva osnovna alata za mjerenje korupcije: indeksa percepcije korupcije i globalni barometar korupcije. Indeks percepcije temelji se na procjenama neovisnih stručnjaka , a globalni barometar na percepciji stavova građana o povjerenju građana u pojedine institucije na razini država.

Indeks percepcije korupcije, je godišnje istraživanje koje na temelju više neovisnih istraživanja eksperata rangira države na skali od 100 (društvo bez korupcije) do 0 (korumpirano društvo), pri čemu se sve države do 50 godina smatraju korumpirane,a one s više od 50 bodova nekorumpirane države. Na razini svijeta 69% država nalazi se ispod 50 bodova, a svjetski prosjek za 2014 godinu iznosi 43. boda. Prosjek EU je 66 bodova,a 18% njenih članica nalazi se ispod tog prosjeka, među njima i Hrvatska. Najmanje korumpirana država je Danska s 92 boda, te Novi Zeland (91), Finska (89), Norveška i Švicarska (86), a najkorumpiranije Sjeverna Koreja i Somalija (8).

U proteklih nekoliko godina ovaj pokazatelj pokazuje stagnaciju ili malo odstupanje od +/- do 3 boda na razini naše regije, a što onda može proširiti kontekst da se radi o općoj stagnaciji.

Globalni barometar korupcije provodi se svake dvije godine, i posljednji objavljen u ljeto 2013. pokazuje da su građani Hrvatske imali najmanje povjerenja u političke stranke, pravosuđe i javne službenike, a najviše u udruge civilnog društva, vojsku i crkvu.

Zbog toga Transparency International Hrvatska skreće pozornost da se u javnosti **ne smije stvoriti dojam** da se razotkrivanje korupcijskih afera koristi za dnevno politička obračunavanja političkih aktera. Rješavanje korupcije kao sistemskog problema **mora biti kategorički imperativ** svih političkih aktera, bez obzira bili oni na vlasti ili u oporbi. Na njima leži najveći teret **odgovornosti**.

Na razini svijeta evidentiran je podatak da se 9,5 trilijuna \$ (1 trilijun = 1000 milijuna \$) godišnje gubi na korupciju. Na razini Europske unije objavljen je podatak u prvom Antikorupcijskom izvješću iz veljače 2014. godine da je u korupciji izgubljeno 120 bilijuna Eura tijekom 2013. godine, a što je nešto manje od godišnjeg budžeta EU.

Korupcija u trošenju javnog novca, posebno kroz postupke javne nabave ukazuje na višeslojnu štetu koju kao imamo. Ne radi se tu samo o gubitku novca, već i o tome da se kroz izigravanje natjecanja, smanjuje kvaliteta i sigurnost javnih projekata. Isto tako se može dogoditi da nabavljena dobra ili usluge ne zadovoljavaju javne potrebe. Dobra javna nabava osigurava javne potrebe, osigurava vrijednost novca i poštena je prema ponuditelju. Posebno tu naglašavam da je vrlo teško utvrditi tko štiti javni interes u postupcima kada se država javlja kao primatelj robe ili usluge?

Nedavna analiza revizije tijela javne vlasti kroz izvještaje Državne revizije npr. za 2014. godinu je pokazala neučinkovitost javne administracije, jer se pokazuje da ona nije transparentna, odgovorna i efikasna.

Ono što bih posebno izdvojila kao problem odnosi se na političku elitu, kao pojedince koji su na pozicije došli ili kroz izbornu utakmicu ili kao rezultat imenovanja od strane izbornih pobjednika. Oni se često prema svom resoru ili području koje pokrivaju ponašaju kao da je ono njihovo privatno vlasništvo ili nasljedno leno s kojima raspolažu kao da je njihovo privatno vlasništvo.

Izdvajam tu jedan paradoks a to je da u javnoj administraciji imamo **Etički kodeks državnih službenika**, ali ne postoji isti takav kodeks za pozicijski izabrane pojedince, a što znači da oni za svoje postupke nikom ne odgovaraju dok ne budu smijenjeni ili pak ako izgube izbore.

Tablica br. 1 Analiza revizijskih izvješća za 2014. godinu

	ukupn o	Revizije 2014	bezuwjetne	uwjetne
Ministarstvo	20	14 (70%)	2 (14%)	12 (86%)
Županije+Zagreb	21	17 (81%)	7 (41%)	10 (59%)
Gradovi	128	47 (37%)	10 (21%)	37 (79%)
općine	428	49 (11%)	3 (6%)	46 (94%)

Tablica br. 2. Javnih tijela koja su dobila bezuvjetna izvješća

ministarstva	Županije	gradovi	općine
Mirovinskog sustava Regionalnog razvoja	KOPRIVNIČKO KRIŽEVAČKA KRAPINSKO ZAGORSKA PRIMORSKO GORANSKA SPLITSKO- DALMATINSKA ŠIBENSKO-KNINSKA VARAŽDINSKA ZAGREBAČKA	BJELOVAR DUBROVNIK GOSPIĆ KARLOVAC PULA SLUNJ ŠIBENIK VINKOVCI VIROVITICA ZAPREŠIĆ	ANTUNOVAC BALE- VALE KAPTOL

Tablica br.3. Prigovori na ona izvješća koja su bila uvjetna

ministarstvo	Br zap	prigovori	Javna nabava
Mirovinskog sustava	112		Planiranje u javnoj nabavi
Regionalnog razvoja gospodarstvo	192	Obveze i rashodi Ugovori o autorskom djelu Prihodi od koncesija Intelektualne usluge 17 mil (+33%) Vanjski suradnici	
obrt	86	Nisu evidentirane izvanbilančne potpore (7 mil. Kn)	2.9 mil. bagatelne
poljoprivreda	983	Potraživanja za potpore Popis imovine nije utvrdio stvarno stanje	14. mil. bagatelne
obrana		Neevidentirana imovina Nenaplaćena potraživanja od 104 mil Nema unutarnje financijske kontrole	
Pomorstvo,promet	680	Naplata potraživanja od koncesija 50 mil 37% više nego 12	Postupci javne nabave
pravosuđe	613	Ugovori o djelu za poslove trajnog karaktera	Postupci javne nabave
Soc. Politike	229	455 neevidentiranih rashoda Izvještaji su sastavljeni ručno Nema pisanih procedura za fin.posl	4.47 bagatelne
turizam	86	Naknade za prekovremeni rad	227. tis informatizacija bez javne nabave
Zaštita okoliša	286	Popis imovine	
zdravlje	453	Rashodi za plaće i materijalne prava	
znanost		Popis imovine nije cjelovit Istek ugovora o najmu za stanove 122 22 nasilno/20 ne koristi/80 nema ugovore	

Kako se može prepoznati korumpirani pojedinac u jednom društvu. Ima 5 osobina ; **NIJE SVJESTAN** VLASTITE KORUMPIRANOSTI; ČESTO SE **PRETVARA** KAKO BI PRIKRIO LOŠE NAVIKE (PREVRTLJIV JE I POVRŠAN);**USPOREĐUJE SE**, **OPRAVDAVA** i **POZIVA NA EKSTREME** ; **NE SRAMI SE** ;POSTAJE **NEZASITAN**

MINIMALNI STANDARI I NAČELA TRANSPARENTNOSTI:

- **INTEGRITET** (zakonodavni okvir i poštivanje pravila)
- **TRANSPARENTNOST** (jasna pravila i i dostupnost podataka)
- **ODGOVORNOST**
- **POŠTENJE I UČINKOVITOST**
- **PROFESIONALIZAM**

Dragi moj prijatelju !!!!

Meni je to sve poznato...Ali, dobro je da mi ukažeš na neke stvari. Ono što mi fali to su tvoja razmišljanja. Komentari. Piši mi !!!!!Fale mi naša druženja! Ja sam, istina u jednom drugom okviru. Drugom kontekstu. Kao da sve gledam i promatram iz nekog svemirskog broda koji je na pristojnoj distanci od te nelijepa zbilje, svakodnevnice u našoj zemljici. Ali, internet čini čuda. Svijet je postao tako mali...Lako je "skakutati" s kontinenta na kontinent. Iz jedne jezične zone u drugu. Uspoređujem nas i svijet. Naše ljude i neke druge. Nekad sam ponosna nekad u čudu! Ono što je loše postaje gore, što je gore postaje katastrofalno. Što je katastrofalno postaje nesnošljivo. Sve što sam nekad zaključila tako jeste. I samo se radikalizira. Pitanje je: "kako ostati zdrav i pametan u preglupoj situaciji" ? Kod nas je sve posloženo tako da se svi paradoksi međusobno utrkuju koji će biti gori. Paradiranje s najgorim. Možeš ti to sve ušminkati u neki sociološki govor, ali sve je premizerno. Međutim, ljudi pojedinačno su kvalitetniji nego se može povjerovati. Tolike instance i pojedinci rade da sve sto vrijedi prekriju blatom, ali oni najbolji se sklanjaju. Ostaju ogledalo svega pozitivnoga što je uvijek krasilo hrvatske građane. I tomu se ja čudim. To je pravo čudo. Kako se sakriti i zaštititi od svih gadosti koje se svakodnevno serviraju?Kako ostati zdrave pameti.? Promocija kretenizma je u stalnom crescendo. I sve to nije nimalo slučajno. Fali mi Zagreb, ali zamara me ta negativna strana. Naše ljude koje susrećem vani, gledam kao hodajuća čuda. I kad utvrdim da su se sačuvali od negativnih utjecaja, a da su razvili pozitivne strane, individualne kvalitete, osjećam se predobro. Ne želim biti paranoična i reci da su se sve zle sile urotile protiv nas, ali to samo od sebe proizlazi. Nastupilo je dosta toga što se dogodilo mnogim hrvatskim obiteljima: rasulo, raspamećenost, dezorijentiranost, međusobni sukobi, samokažnjavanje, propadanje...Što ću ti reći. Ja sam dobro. Mirna, sa sobom zadovoljna,

*kreativna, uspješna, distancirana...u odnosu na ono što ne mogu mijenjati... Ali u duši
SRETNA....i više od toga!Pozdravi Irenu i sve koji me se sjećaju !*